

PROCUREUR-GENERAAL

BIJ DE

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

Nummer 22/04647H
Datum 12 december 2023

A.E. Harteveld

Verzoek van 9 december 2022 aan de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad van mr. C.J. Knoops-Hamburger en mr. G.G.J.A. Knoops, met betrekking tot de onherroepelijke veroordeling van [aanvrager], geboren op [geboortedatum] 1944, door het gerechtshof Amsterdam van 13 mei 1985.

Beantwoording

1. Het verzoek strekt er toe dat door de Procureur-Generaal in de bovengenoemde strafzaak een herzieningsaanvraag wordt gedaan als bedoeld in art. 458, eerste lid sub a, Sv. Subsidiair wordt verzocht het aangevoerde voor te leggen aan de Adviescommissie afgesloten strafzaken (hierna: ACAS), teneinde advies in te winnen over de wenselijkheid en inhoud van een nader onderzoek als bedoeld in art. 461, eerste lid, Sv, in het bijzonder een onderzoek naar de vraag of de in de nieuwe rapportages neergelegde conclusies, nieuwe inzichten en gegevens reflecteren die een herziening zouden kunnen rechtvaardigen.
2. Op 30 januari 2023 is bij de Procureur-Generaal nog een aanvulling op het verzoek binnengekomen, waarin verzoekers verwijzen naar een column in het dagblad Trouw.
3. In het verzoekschrift wordt uiteengezet dat [aanvrager] is overleden op [datum] 2020 zonder dat hij een echtgenoot, geregistreerde partner dan wel bloedverwanten als bedoeld in art. 458 onder b t/m d Sv heeft nagelaten. Aan de aan verzoekers gebleken en voor zijn overlijden geuite wens van [aanvrager] om zijn veroordeling (nogmaals) aan de Hoge Raad voor te leggen in de vorm van een aanvraag tot herziening kan gelet op het ontbreken van deze in de wet genoemde nabestaanden ingevolgde regeling van art. 458 Sv uitsluitend nog door de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad worden tegemoet gekomen door het ambtshalve doen van een vordering tot herziening. Daartoe strekt het onderhavige primaire verzoek. Subsidiair wordt gewezen op de mogelijkheid om de zaak voor te leggen aan de ACAS om te adviseren over een nader onderzoek naar de in het verzoekschrift genoemde omstandigheden, die een grond voor herziening zouden kunnen opleveren.
4. In het verzoek worden vervolgens een aantal gronden voor een mogelijke herziening aangevoerd die volgens de verzoekers elk op zich, of tezamen, een zogenoemd novum, oftewel een gegeven als bedoeld in art. 457 lid 1 onder c Sv opleveren.
5. Het verzoek is door mij als Advocaat-Generaal namens de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad beoordeeld. Uitgangspunt daarbij is of een vordering tot herziening op grond van de aangevoerde gronden kans van slagen zou hebben. Het slagen van een dergelijke vordering zou meebrengen dat de Hoge Raad de zaak op de voet van art. 472 lid 2 Sv zou verwijzen naar een gerechtshof teneinde de zaak op de wijze zoals in dat artikel is voorzien opnieuw te beoordelen.
6. *De hoofdlijnen van de zaak tot nu toe*
- 6.1 Het hof Amsterdam heeft in zijn arrest van 13 mei 1985 ten laste van de heer Van [aanvrager] bewezenverklaard dat:

“Hij op of omstreeks 5 november 1983 te Amsterdam opzettelijk en met voorbedachte raad [slachtoffer] van het leven heeft beroofd, hebbende hij verdachte voornoemde [slachtoffer] (die 72 jaar oud was en op 29 september 1983 in het huwelijk was getreden met hem, verdachte en welke vrouw hij, verdachte krachtens overeenkomst verzorgde en verpleegde en van wier lichamelijke conditie en medicijngebruik hij, verdachte globaal op de hoogte was) na kalm beraad en rustig overleg opzettelijk - zakelijk weergegeven-:

- soep met daarin een hoeveelheid -Surinaamse- rum (Palmboom) met een alcoholgehalte van ongeveer 90% toegediend, althans te eten gegeven en terwijl hij, verdachte in de wetenschap was van het hierna onder a. en b. en d. en e. weergegevene, te weten:

- a. dat zij een of meer medicijnen welk(e) in combinatie met alcohol schadelijk kon(den) zijn voor haar gezondheid had ingenomen,
 - en
 - b. dat zij aan enige hartkwaal leed
 - en
 - d. dat zij uiterlijke tekenen van lichamelijk onwel bevinden en/of machteloosheid (zweten/pijn in haar benen) vertoonde
 - en
 - e. dat haar bloeddruk was opgelopen tot een abnormale hoogte (boven de 200 bovendruk)
- een mengsel van wijn en (teneinde het alcoholgehalte te verhogen) -Surinaamse- rum (Palmboom) met een alcoholgehalte van ongeveer 90% en gin, toegediend, althans te drinken gegeven en
 - medische assistentie onthouden en nagelaten deze in te roepen, terwijl deze onmiskenbaar en dringend geboden was

welk bovenomschreven complex van opzettelijk handelen en nalaten de dood van voornoemde [slachtoffer] ten gevolge heeft gehad."

6.2 De gang van zaken leidend tot de dood van [slachtoffer] is door mijn voormalige ambtgenoot Knigge samengevat in zijn conclusie voor het arrest van de Hoge Raad van 19 december 2006 (03194/05 H), ECLI:NL:HR:2006:AY9718:

"Heel kort gezegd komt de gang van zaken zoals die uit de door het Hof gebezigde bewijsmiddelen blijkt, hierop neer dat aanvrager [AEH: [aanvrager]] de verzorger en verpleger was van [slachtoffer] en dat, toen hij ontdekt had dat zij een aanzienlijk vermogen bezat, naar wegen heeft gezocht om zich dat vermogen toe te eigenen. Hij is met dit oogmerk met [slachtoffer] op 29 september 1983 in het huwelijk getreden en heeft vervolgens met vrienden veelvuldig gesproken over manieren om haar om het leven te brengen. Toen op 4 november 1983 voor aanvrager kenbaar de gezondheidstoestand van [slachtoffer] aanmerkelijk verslechterde heeft hij, nadat hij bij haar een door hemzelf als 'ontstellend hoog' aangemerkte bloeddruk heeft gemeten, en toen hij meende dat het "een aflopende zaak" was, geen medische hulp ingeroepen, maar aan haar een zeer sterk alcoholisch mengsel toegediend. Een en ander in de wetenschap dat zij onder meer voor haar hart medicijnen gebruikte die in combinatie met alcohol een nadelige uitwerking konden hebben. Op 5 november 1983 om 00:45 uur is geconstateerd dat [slachtoffer] was overleden.

Een typerend beeld van de door het Hof vastgestelde gang van zaken in vooral de laatste uren van het slachtoffer, biedt de tot het bewijs gebezigde verklaring van [betrokkene 1], onder meer inhoudend:

"Na het huwelijk hebben wij thuis wel eens zitten praten over het overlijden van [slachtoffer] (het slachtoffer, in deze conclusie verder [slachtoffer] genoemd, GK). [aanvrager] had het er onder andere over dat zij kwam te vallen in de badcel terwijl hij er niet was en doodbloedde. Ook is er wel over gesproken om het bad vol te laten lopen met water, zodat het een verdrinkingsdood leek. Ik kan wel zeggen dat er iedere keer over haar dood werd gesproken, ook bij het bezoek dat [betrokkene 2] en ik aan [aanvrager] brachten toen hij in [plaats] verbleef. [aanvrager] vertelde voortdurend dat het leven van [slachtoffer] voor hem veel te lang duurde. Op de avond van 4 november 1983 ben ik op verzoek van [aanvrager] naar de woning aan de [a-straat] gegaan. Toen ik daar aankwam lag [slachtoffer] in bed. Ik heb met [aanvrager] naar de televisie gekeken. Omstreeks 22.30 uur werd [aanvrager] door [slachtoffer] geroepen. Toen hij na ongeveer tien minuten terugkwam zei hij tegen mij: "Ik heb zojuist haar bloeddruk opgenomen en die is abnormaal hoog. Ik denk dat het een aflopende zaak is". Nadat hij weer naar de slaapkamer van [slachtoffer] was geweest zei hij woordelijk: "Ik zal haar nog een flinke slok geven." Ik zag toen dat hij gin, wijn en een scheut van een uit Suriname afkomstige drank met een alcoholpercentage van 95 die hij een keer van [betrokkene 2] had gekregen in een glas deed. Toen hij met het glas naar de slaapkamer liep ben ik hem achterna gegaan en bij de deur blijven staan kijken. Ik zag dat [slachtoffer] iets transpireerde en op de rand van het bed zat. [aanvrager] zette het glas aan haar mond en ik zag dat [slachtoffer] een flinke slok nam. Ik ben weer naar de kamer gegaan. Na enkele minuten hoorde ik dat [aanvrager] mij riep. Ik ben naar hem toegegaan. Hij zei: "Ik denk dat het nu afgelopen is." Tussen het moment waarop hij een hoge bloeddruk constateerde en het moment dat hij zei dat zij was overleden heeft ongeveer drie kwartier gezeten. Toen [aanvrager] mij had

verteld dat [slachtoffer] een vreselijk hoge bloeddruk had heb ik [betrokkene 2] gebeld en haar gezegd dat ik langer wegbleef omdat [slachtoffer] op sterven lag. Daarna heeft [aanvrager] ook nog met haar gesproken en gezegd dat het een aflopende zaak was. Nadat [slachtoffer] was overleden heeft [aanvrager] het glas waaruit zij had gedronken omgespoeld en schoongemaakt. Hij zei dat hij dat deed omdat de dokter en de politie het glas met de drank die hij haar had gegeven niet mochten aantreffen. Later bij ons thuis heeft [aanvrager] verteld dat hij [slachtoffer] die avond soep heeft opgediend waarin hij een scheut alcohol gegooid had van die fles van 95%. Deze fles alsmede diverse medicijnen die [aanvrager] in zijn koffer had zitten heeft hij bij elkaar gezocht. Ik heb deze goederen, waarvan [aanvrager] zei dat er door de politie en de dokter vragen over gesteld konden worden, in Vinkeveen in een glasbak gedeponeerd."

7. *Oorzaak en gevolg: het vraagstuk van de causaliteit*

7.1 In het arrest van het hof is bijzondere aandacht besteed aan de vraag naar het oorzakelijk verband tussen het handelen van de toenmalige verdachte en de dood van het slachtoffer. In strafrechtelijke termen is dat de vraag naar de causaliteit. Het hof beantwoordde die causaliteitsvraag aan de hand van het destijds – en nu nog steeds – geldende criterium van de *redelijke toerekening*. Het hof overwoog als volgt:

"14. dat door de verdediging is betoogd dat niet geconcludeerd kan worden dat er oorzakelijk verband bestaat tussen de telastegelegde en bewezenverklaarde gedragingen van verdachte en de dood van [slachtoffer] omdat - kort samengevat - het uiterst onwaarschijnlijk is dat de gebruikte medicijnen op de dag van overlijden in combinatie met het waarschijnlijk geachte alcoholgebruik de directe doodsoorzaak kan zijn geweest en afgezien daarvan de in deze zaak gehoorde deskundigen ieder tot de conclusie komen dat absoluut niet met zekerheid is vast te stellen dat de doodsoorzaak het gevolg is geweest van de combinatie alcohol en medicijnen;

15. dat het Hof bij de bespreking van dit verweer het volgende voorop stelt:

- a) verdachte heeft in ieder geval vanaf het moment waarop hij constateerde dat [slachtoffer] over een aanzienlijk vermogen beschikte gezocht naar een weg die er toe zou leiden dat hij (een deel van) dat vermogen verwierf;
- b) met het oog op dit laatste heeft hij niet alleen een huwelijk met de 72-jarige [slachtoffer] gesloten maar ook bij herhaling en nadrukkelijk met [betrokkene 1] en [betrokkene 2] besproken op welke wijze nadien haar dood bewerkstelligd zou kunnen worden;
- c) [slachtoffer], van wie niet aannemelijk is geworden dat zij - zoals door de verdediging is aangevoerd - voor de komst van [betrokkene 1] reeds een grote hoeveelheid witte wijn had gedronken, is niet plotseling en onaangekondigd overleden maar ongeveer drie kwartier of meer nadat verdachte op 4 november 1983 omstreeks 22.30 uur tegen [betrokkene 1] en, bij een telefoon-gesprek, [betrokkene 2] had gezegd dat het volgens hem een aflopende zaak was, terwijl verdachte in die tussenliggende periode niet getracht heeft hoewel dat zonneklaar geboden was, doktershulp in te roepen maar wel een mengsel van wijn, gin en Palmboomrum met een zeer hoog alcoholpercentage aan [slachtoffer] te drinken heeft geven;

16. dat het Hof uit deze, in de bewijsmiddelen meer gedetailleerd weergegeven gang van zaken afleidt dat verdachte de dood van [slachtoffer] gewild heeft en, daarvan uitgaande, onder de gegeven omstandigheden het te eten geven van de soep met daarin Palmboomrum, het te drinken geven van bovengenoemd mengsel en het achterwege laten van medische hulp aanmerkt als uitingen van verdachtes wil de dood van [slachtoffer] te bewerkstelligen;

17. dat uit de in de bewijsmiddelen opgenomen verklaringen van de deskundigen Zeldenrust en Van der Ark volgt dat de dood van [slachtoffer] medisch gezien zeer wel het gevolg kan zijn van de gecombineerde werking van de door [slachtoffer] gebruikte medicijnen en de haar toegediende alcohol; dat als feit van algemene bekendheid geen bewijs behoeft dat de mogelijkheid dat die combinatie fataal uitwerkt wordt vergroot door het achterwege laten van medische hulp wanneer die, zoals in dit geval, dringend geboden lijkt;

dat door de deskundige Zeldenrust als enig mogelijke andere doodsoorzaak genoemd is acute hartdood, al dan niet ten gevolge van psychische spanningen; dat het Hof, mede gelet op de omstandigheid dat [slachtoffer] eerst relatief geruime tijd nadat verdachte had gezegd dat het een aflopende zaak was is overleden, de kans dat zich een acute hartdood heeft voor gedaan nog

voordat de aan verdachte verweten gedragingen het beoogde gevolg konden hebben menselijkerwijs gesproken zo onwaarschijnlijk acht, dat geconcludeerd moet worden dat de onder c) genoemde gedragingen van verdachte tezamen genomen als juridisch relevante oorzaak van de dood van [slachtoffer] moeten worden aangemerkt; dat die dood ook het redelijkerwijs te verwachten gevolg van die gedragingen was en dus als zodanig aan verdachte moet worden toegerekend."

- 7.2 Over de vraag welke factoren in de onderhavige zaak meetellen bij de causaliteitsvraag, dus bij de vraag of het gevolg – de dood van het slachtoffer – redelijkerwijs aan de toenmalige verdachte kon worden toegerekend, heeft A-G Knigge in zijn conclusie voorafgaand aan het arrest met betrekking tot de zesde herzieningsaanvraag het volgende opgemerkt:¹

"27. Voor de beoordeling van de zaak is ook het volgende van gewicht. Het gevaarzettende karakter van het gedrag van de verdachte bepaalt, zo zagen wij, mede de redelijkheid van de toerekening. Culpa is, anders gezegd, een belangrijke toerekeningsfactor. Hetzelfde geldt, misschien wel in nog sterkere mate, voor de aanwezigheid van opzet. Volgens De Hullu die daarbij verwijst naar Hazewinkel Suringa/Remmelink - kan "de subjectieve zijde van belang zijn. Bij opzettelijk gedrag bijvoorbeeld is de vaststelling dat een gevolg redelijkerwijs toe te rekenen valt, doorgaans weinig problematisch". "Indien kan worden bewezenverklaard dat het opzet van de verdachte op de dood was gericht, is bij enigszins adequaat handelen redelijke toerekening van het gevolg van zijn opzettelijke gedrag dichtbij". Steun voor deze opvatting is te vinden in de jurisprudentie.

28. In de onderhavige zaak heeft het Hof bewezenverklaard dat de aanvrager [slachtoffer] alcohol heeft toegediend en heeft nagelaten een arts te waarschuwen met het opzet om zo een einde aan het leven van deze vrouw te maken. Dat maakt dat het enkele feit dat - ook thans nog - niet precies duidelijk is wat puur medisch gezien de oorzaak van het intreden van de dood is geweest, noch wat daarbij de exacte invloed van alle mogelijk relevante factoren is geweest, aan de redelijkheid van de toerekening niet in de weg staat. In beginsel is er voldoende basis voor toerekening als kan worden aangenomen dat het complex van handelen en nalaten dat ten laste van aanvrager is bewezenverklaard, het gevaar dat [slachtoffer] zou overlijden aanmerkelijk heeft vergroot."

- 7.3 Namens [aanvrager] zijn in het verleden zeven herzieningsverzoeken ingediend, in de jaren 1986, 1988, 1991, 1995, 2002, 2006 en 2017. In het kader van het laatste verzoek, uit 2017, is op advies van de ACAS nader onderzoek verricht, voorafgaand aan het herzieningsverzoek. In al deze zeven gevallen is het verzoek tot herziening door de Hoge Raad afgewezen, laatstelijk bij arrest van 12 september 2017, ECLI:NL:HR:2017:2317. In dat arrest zijn de bewezenverklaring en de gebezigde bewijsmiddelen uit het (veroordelend) arrest van 13 mei 1985 geciteerd en is tevens een overzicht gegeven van de daaraan voorafgaande herzieningsaanvragen en de beslissingen daarop.

8. *Beoordelingskaders*

- 8.1 Zoals hierboven gezegd zal ik primair beoordelen of een vordering tot herziening enige kans van slagen zou hebben. Het indienen van een dergelijke vordering als die geen kans van slagen zou hebben is zinloos en dient naar ik meen achterwege te blijven. Hetzelfde geldt voor het subsidiaire verzoek, dat strekt tot een nader onderzoek door de ACAS. Daarvoor is slechts plaats als de aangevoerde omstandigheden een novum op zouden kunnen leveren. Als dat niet het geval is, dan is een dergelijk onderzoek ook zinloos.
- 8.2 De wettelijke maatstaf voor het kunnen slagen van een verzoek of vordering tot herziening - op gronden als in het verzoek - is neergelegd in art. 457 lid 1 onder c Sv. Het gaat er dan

¹ ECLI:NL:PHR:2006:AY9718. Met weglating van voetnoten.

om of sprake is van “een gegeven dat bij het onderzoek op de terechtzitting aan de rechter niet bekend was en dat op zichzelf of in verband met de vroeger geleverde bewijzen met de uitspraak niet bestaanbaar schijnt, zodanig dat het ernstige vermoeden ontstaat dat indien dit gegeven bekend zou zijn geweest, het onderzoek van de zaak zou hebben geleid, hetzij tot een vrijspraak van de gewezen verdachte, hetzij tot een ontslag van alle rechtsvervolging, hetzij tot de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot de toepassing van een minder zware strafbepaling.” De in het verzoek aangedragen gronden hebben alle de strekking dat deze zouden moeten leiden tot vrijspraak van de verdachte.

- 8.3 De belangrijkste materiële voorwaarden voor het kunnen slagen van een verzoek tot herziening vanwege het gestelde bestaan van een novum die voortvloeien uit de geciteerde wettelijke bepaling zijn dat (i) het gaat om een gegeven dat destijds aan de rechter die de veroordeling heeft uitgesproken *niet bekend was* en (ii) dat uit dit gegeven het *ernstige vermoeden* voortvloeit dat dit zou moeten leiden tot vrijspraak. Daarnaast geldt echter ook nog een belangrijke processuele voorwaarde, namelijk dat in herziening niet een als novum gepresenteerd gegeven kan worden aangedragen waaromtrent bij een eerdere herzieningsaanvraag in dezelfde zaak door de Hoge Raad is beslist dat dit gegeven geen deugdelijke grond voor herziening oplevert. In de herzieningsprocedure leidt een dergelijke herhaling van zetten tot niet-ontvankelijkverklaring van het verzoek dan wel de vordering. Bij de beoordeling van het onderhavige verzoek speelt dus ook steeds de vraag of het in die zin wel gaat om een nieuw gegeven of dat het in wezen een kwestie betreft waarop al eerder in afwijzende zin is beslist en dat dus, als een vordering tot herziening zou worden gedaan op dat punt tot niet-ontvankelijkheid zou leiden. Als dat het geval is dan brengt dat mee dat het onderhavige verzoek zou moeten worden afgewezen, omdat het indienen van een vordering tot herziening dan geen kans van slagen zou hebben.

9. **Beoordeling van het verzoek**

9.1 *De aangevoerde gronden in hoofdlijnen*

9.1.1 Uit het verzoek destilleer ik een vijftal aangevoerde herzieningsgronden, te weten dat:

1. Het “vergiftiging-scenario” waarvan het hof in de bewijsconstructie is uitgegaan naar huidig wetenschappelijk inzicht onmogelijk zou zijn, in die zin dat de door [aanvrager] toegediende soep en alcohol nimmer tot vergiftiging en daarmee het overlijden van [slachtoffer] hadden kunnen leiden.
2. [aanvrager] geen alcohol van een extreem hoog percentage heeft toegediend aan [slachtoffer].
3. [aanvrager] nimmer “Palmboomrum” met een alcoholpercentage van 90% kan hebben toegediend.
4. Er bij [slachtoffer] sprake is van een natuurlijk overlijden, te weten een hartinfarct waarbij een ritmestoornis het meest waarschijnlijk is.
5. De vermeende dringende en geboden hulpverlening niet geïndiceerd was en beslist niet als dringend en geboden kenbaar is geweest voor [aanvrager].

9.1.2 In het verzoek wordt geconcludeerd dat de ter onderbouwing van genoemde gronden overgelegde nieuwe informatie het bewijs oplevert dat het overlijden van [slachtoffer] een natuurlijke dood betrof en dat [aanvrager] op geen enkele wijze haar overlijden heeft veroorzaakt of bewerkstelligd. Het lot van [slachtoffer] was al geruime tijd voor haar daadwerkelijke overlijden bezegeld en [aanvrager] heeft hier geen aandeel in gehad,

hetgeen meebrengt dat de bewezenverklaring in de kern wordt aangetast. Van moord zou in ieder geval geen sprake meer kunnen zijn. Ook wordt betoogd dat in het licht van de medische gegevens die door middel van de nieuwe rapporten bekend zijn geworden [aanvrager] niet anders had kunnen of moeten handelen. Mocht het hof hiermee bekend zijn geweest, dan zou dat het ernstig vermoeden wettigen dat dit tot vrijspraak had geleid.

- 9.1.3 De hierboven in par. 9.1.1 onder 1-3 genoemde herzieningsgronden zijn ontleend aan een als productie 11 bij het verzoek overgelegde notitie van dr. H.M. Laane van 24 juli 2022. In deze notitie wordt onder het hoofdje “3. (Nieuwe) informatie over de doodsoorzaak” een vijftal “nova” opgeworpen ter onderbouwing van de stelling dat de alcohol inname waarvan het hof in het arrest is uitgegaan niet klopt.²
- 9.1.4 Ter onderbouwing van deze herzieningsgronden zijn de volgende producties overgelegd:
- Ad 1. Een rapport van (wijlen) em. prof. dr. D.R.A. Uges van 18 februari 2020 (productie 12)
 - Ad 2. Een rapport van KNO-arts J. van Borden van 25 februari 2020 (productie 13)
 - Ad 3. Een door dhr. E.E.M. Levens verricht onderzoek in Suriname naar de productie van Mariënborg rum (productie 15)
- 9.1.5 De onder 4 genoemde herzieningsgrond is onderbouwd met de als productie 16 overgelegde rapportage van dr. P. Giesen van 24 februari 2020 en de onder 5 genoemde herzieningsgrond is naar de kern gezien gestoeld op de producties 12 en 16.
- 9.1.6 Ter ondersteuning van het voorgaande wordt in het verzoek nog gewezen op informatie die reeds bij de zevende herzieningsaanvraag is ingebracht, te weten:
- het rapport van dr. F.R.W. van de Goot d.d. 20 november 2012, met inbegrip van de rapportage van dr. A van der Wal (productie 17);
 - aanvullend onderzoek van dr. F.R.W. van de Goot van april 2013 (productie 18);
 - aanvullende vragen van verdediging aan dr. Van de Goot naar aanleiding van zijn rapportages d.d. 20 november 2012 en april 2013 inzake [aanvrager] (productie 19);
 - brief dr. Van de Goot van 27 augustus 2014 (productie 20).
- 9.1.7 De nieuwe informatie zou in lijn zijn met de vaststellingen van dr. Van de Goot in voornoemde rapporten, te weten dat het aangetoonde weefselversterf als infarct dient te worden gezien en dit versterf reeds uren voordat [slachtoffer] kwam te overlijden was ingetreden.
- 9.1.8 Verder wordt gesteld dat de nieuwe rapportages eveneens steun vinden in de rapportages die in de eerdere herzieningsverzoeken zijn ingebracht, maar die juist daardoor de kracht van de nieuwe rapportages zouden versterken. Gewezen wordt op de volgende rapportages:
- rapportage van prof. dr. H.J. Houthoff d.d. 2 juli 1986 (productie 21);
 - rapportages van prof. dr. A.E. Becker d.d. 7 november 2002 en 31 maart 2004 (producties 22 en 23);
 - rapportage van prof. dr. C.J. van Boxtel d.d. 3 maart 2004 (productie 24);
 - brief dr. P. Stevens d.d. 17 mei 2005 (productie 25);
 - rapportage dr. P.J. van Koppen d.d. 4 mei 2017 (productie 26);

² Op de door dr. Laane in zijn notitie onder IV en V opgeworpen nova - de onbekendheid van het hof met de omstandigheid dat de in beslag genomen fles rum een alcoholsterkte van 24% in plaats van 90% had en de omstandigheid dat de tijdsduur tussen de laatste alcoholinname en het overlijden niet past bij een acute alcoholvergiftiging - wordt in het verzoek géén beroep gedaan. Die omstandigheden laat ik daarom buiten beschouwing.

- rapportage prof. dr. W. van de Voorde d.d. 6 januari 2016 (productie 28);
- rapportage prof. dr. W. Jacobs d.d. 28 december 2015 (productie 29);
- rapportage prof. dr. M.J. SchaliJ d.d. 25 augustus 2015 (productie 30).

- 9.1.9 Ook wordt in het verzoek - naar aanleiding van de notitie van Dr. Laane³ - nog verwezen naar het boek “De butlermoord” van prof. Derksen (onder het hoofdje “IX. Nieuwe gegevens ontleend aan het boek ‘De butlermoord’”). Daarbij is een drietal producties overgelegd (producties 32-34). Ik merk op dat - gezien in samenhang met hetgeen in het verzoek onder het hoofdje “XI. Novum” wordt opgemerkt - niet wordt gesteld dat dit boek op zichzelf beschouwd als novum moet worden aangemerkt, maar dient ter ondersteuning van de opgeworpen herzieningsgronden. Dat het boek zelf niet als novum is voorgedragen lijkt mij juist, nu het genoemde boek niet als nieuw deskundigeninzicht kan worden aangemerkt, omdat het verzoek niet is voorzien van de in het arrest van de Hoge Raad van 26 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:736 aangeduide informatie die benodigd is om de inhoud van een deskundigeninzicht en de nieuwigheid daarvan op waarde te kunnen schatten.⁴
- 9.1.10 Bij de aanvulling op het verzoek, gedateerd 30 januari 2023, is verder nog verzocht om bij de beoordeling van het verzoek “de maatschappelijke opvattingen omtrent de ontorechte veroordeling van [aanvrager]” te betrekken, zoals onder meer verwoord in de bij dat verzoek als bijlage 1 overgelegde column van de heer B. Keizer in landelijk dagblad Trouw d.d. 27 januari 2023.
- 9.2 *Aan de beoordeling voorafgaande opmerkingen*
- 9.2.1 Bij de beoordeling van het verzoek moet worden vooropgesteld - zoals ik hierboven in de inleiding al aanstipte - dat voor zover het onderhavige verzoek steunt op gronden die in de eerdere beslissingen van de Hoge Raad op de aanvragen tot herziening van het arrest van het hof ongenoegzaam zijn geoordeeld, zulks tot een niet-ontvankelijkheid van een vordering tot herziening zou leiden.
- 9.2.2 Ook geldt ten aanzien van deskundigenoordelen die naar hun inhoud in wezen reeds bij een eerdere aanvraag tot herziening van dezelfde uitspraak aan de orde zijn geweest dat deze alleen kunnen worden beoordeeld voor zover daarin bepaalde aspecten nog niet eerder in beschouwing zijn genomen.
- 9.3 *Gronden 1 en 5. De onmogelijkheid van het “vergiftiging-scenario” en de onvoorzienbaarheid van het dringend en geboden zijn van medische hulp*
- 9.3.1 In zijn hiervoor genoemde notitie betoogt Dr. Laane met een beroep op de berekeningen in het rapport van (wilen) em. prof. dr. D.R.A. Uges van 18 februari 2020 dat - uitgaande van de in het arrest gespecificeerde hoeveelheden en sterkte van de alcohol - bij doorberekening van dat scenario, bij overlijden het BAG (bloedalcoholgehalte) minimaal 3,5 promille is, terwijl er een BAG van 1,76 promille is vastgesteld. Gesteld wordt dat niemand door een BAG van 1,76 promille overlijdt, terwijl [slachtoffer] bij een BAG van 3,5 promille evenmin zou zijn overleden, omdat een dodelijke dosering voor een 72-jarige, bekend met langdurig overmatig alcoholgebruik, boven de 5 promille ligt.

³ In de notitie van Dr. Laane komt dit aan de orde onder punt 16D en 18E. Genoemd boek zou als bijlage 2 bij de notitie zijn gevoegd, maar ontbreekt.

⁴ Vgl. bijv. HR 20 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:631 onder 6.5.1 en 6.5.2.

Voor zover een beroep wordt gedaan op dit rapport ter onderbouwing van de onjuistheid van de alcoholinname waarvan het hof in het arrest is uitgegaan, verwijs ik naar hetgeen daarover wordt opgemerkt bij de beoordeling van de tweede en derde herzieningsgrond. Voor zover de uitkomsten worden gezet in de sleutel van de doodsoorzaak, merk ik het volgende op.

9.3.2 *Het rapport van (wijlen) em. prof. dr. D.R.A. Uges van 18 februari 2020*

9.3.3 Het rapport van Uges, voor zover hier van belang, houdt een antwoord in op de aan hem gestelde vraag of de genuttigde hoeveelheden alcohol op de avond van overlijden, gelet op het gevonden alcoholgehalte in het bloed (BAG) en de urine (UAG), abnormaal hoog zijn voor de overleden [slachtoffer] en wel in de betekenis dat de hoeveelheden alcohol in combinatie met de gebruikte medicatie tot de dood hebben geleid. Volgens Uges kunnen noch het gevonden BAG alleen, noch in combinatie met de genoemde geneesmiddelen, de dood van [slachtoffer] verklaren en is er geen enkele reden of aanwijzing om een toxicologische of farmacologische verband te leggen tussen gevonden lichaamsvreemde stoffen en haar overlijden. Verder houdt genoemd rapport nog de (eind)conclusie in dat niets wijst op een dood ten gevolge van inname van lichaamsvreemde stoffen en dat een natuurlijke dood als enige overtuigende doodsoorzaak overblijft.

9.3.4 Ook houdt het rapport van Uges een antwoord in op de vraag of op basis van de overgelegde informatie kan worden aangegeven of er sprake was van een dringende noodzaak om 's avonds acuut medische hulp in te roepen. Volgens Uges zijn de objectief gemeten BAG en UAG en de mogelijk ingenomen hoeveelheid alcohol gedurende het laatste uur vòòr overlijden en de gevonden en gemeten (sub-)therapeutische bloedconcentraties van de voorgeschreven geneesmiddelen niet alarmerend voor een 72-jarige chronisch stevige drinker. Uges ziet geen enkele farmacologische noch toxicologische aanwijzing in de beschreven casus en bevindingen om dringend medische hulp in te roepen. De alcohol en geneesmiddelen geven volgens hem geen acuut intoxicatie beeld/verschijnselen. Ook maakt hij (als niet-medicus) uit de stukken op dat een natuurlijke (hart-)dood vrij acuut lijkt te zijn ingetreden en dat daarvoor het acuut inroepen van medische interventie niet geïndiceerd is.

9.3.5 *De rapportage van dr. P. Giesen van 24 februari 2020*

9.3.6 In deze rapportage geeft Giesen - die in het verzoek omschreven wordt als huisarts en medisch onderzoeker en expert op het gebied van de spoedeisende geneeskundige hulp - antwoord op de vraag of er in de onderhavige casus sprake was van een noodzaak tot het (acuut) inroepen van medische hulp. Hij concludeert dat er, voor zover hij dat kan beoordelen, vanuit het al langer bestaande klachtenpatroon, dat met name uitgelokt is door chronisch alcoholgebruik, geen noodzaak tot het inroepen van medische hulp was. De pijnklachten, het zweten, de valneiging, (enz.) bij [slachtoffer] horen volgens hem bij de combinatie van veroudering en chronisch alcoholgebruik. Ook concludeert hij dat [slachtoffer] geen klassieke klachten van een hartinfarct had en bekend is dat het klachtenpatroon bij een acuut hartinfarct a-specifieker is bij vrouwen, toenemende leeftijd en bij alcoholneuropathie van het hart. Er wordt dan ook wel gesproken van een "stil infarct" omdat dit zich niet klassiek manifesteert. Volgens hem betekent dit dan ook dat het voor de omgeving vaak volstrekt onduidelijk is of en wanneer medische hulp ingeroepen moet worden, omdat patiënten in deze gevallen vaak niet of hoogstens over langer bestaande vage klachten zoals moeheid, malaise, pijnklachten en zweten klagen.

Op de vraag of hij nog overige voor de casus relevante opmerkingen heeft antwoordt Giesen dat [slachtoffer] “dus” stierf aan de gevolgen van een hartinfarct, waarbij een ritmestoornis het meest waarschijnlijk is en dat de ontwikkeling van het hartinfarct met specifieke klachten verliep die door haar naaste niet goed zijn te herkennen en te onderscheiden van haar pre-existente klachten.

9.4 In het verzoek worden op basis van de rapportage van dr. Giesen de volgende drie conclusies getrokken:

1. Het klachtenpatroon van [slachtoffer] was op geen enkele wijze indicatief of alarmerend voor lichamelijk onwel bevinden of machteloosheid, waarvoor onmiskenbaar medische assistentie dringend en geboden was.
2. [aanvrager] had hier niet naar kunnen handelen, nu het voor de omgeving van [slachtoffer] volstrekt onduidelijk moet zijn geweest of en wanneer medische hulp moest worden ingeroepen.
3. Dat een natuurlijke dood als gevolg van een “stil infarct” als enige doodsoorzaak kan worden aangemerkt.

Concluderend wordt gesteld dat het hof in de onjuiste veronderstelling verkeerde dat zweten en pijn in de benen tekenen waren van lichamelijk onwel bevinden en/of machteloosheid van [slachtoffer], waardoor [aanvrager] zou hebben moeten ingrijpen. Uit de rapporten van Uges en Giesen zou blijken dat het scenario dat door het hof zonder enige medische onderbouwing is aangenomen in werkelijkheid geen reëel scenario was. Ook kon er geen sprake zijn van het onthouden van medische assistentie en het nalaten deze in te roepen, nu is vastgesteld dat er geen noodzaak dan wel mogelijkheid bestond om hulp in te roepen.

9.5 *De eerdere aanvragen op dit punt*

9.5.1 De stelling dat de oorzaak van de dood van [slachtoffer] niet kan zijn gelegen in een combinatie van het gemeten alcoholpromillage en de gebruikte medicijnen is in de eerdere herzieningsprocedures al meerdere keren aan de orde gekomen. Ik wijs in het bijzonder⁵ op de tweede, vierde, vijfde en zesde herzieningsaanvraag. Ook is het oordeel van het hof dat [aanvrager] nalatig is geweest door het onthouden van medische assistentie en het nalaten deze in te roepen terwijl deze dringend geboden was, reeds in de vierde, zesde en zevende herzieningsaanvragen bestreden.

9.5.2 *De vierde herzieningsaanvraag*

In zijn beschikking op de vierde herzieningsaanvraag overwoog de Hoge Raad, voor zover hier van belang, als volgt:

“4.2.4. In de vierde plaats wordt aangevoerd dat het Hof - en ook de Hoge Raad in zijn overwegingen, leidende tot niet-ontvankelijkverklaring van de tweede aanvrage tot herziening - onvoldoende hebben onderbouwd hun oordeel dat de verdachte/aanvrager aan [slachtoffer] "medische assistentie (heeft) onthouden en (heeft) nagelaten deze in te roepen, terwijl deze onmiskenbaar en dringend geboden was" (citaat uit de hiervoor onder 3 bedoelde bewezenverklaring) , zulks terwijl, naar thans moet worden aangenomen, van medisch ingrijpen niet veel heil kon worden verwacht.

(...)

6.2.4. Het tweede aspect dat volgens de verklaring van dr Laane nog niet aan de orde is gekomen is hetgeen hiervoor onder 4.2.4 als grondslag van de aanvrage is weergegeven. Daarbij heeft dr Laane kennelijk tot uitgangspunt genomen zijn stellingen dat aan de aanvrager niet bekend was

⁵ Zijdelings ook aan de orde in de derde herzieningsaanvraag.

dat [slachtoffer] "aan enige hartkwaal leed" (waaromtrent het Hof het tegendeel als bewezen heeft aangenomen) en dat de uiterlijke tekenen van lichamelijk onwel bevinden en/of machteloosheid (zweten, pijn in haar benen) en het opgelopen zijn van haar bloeddruk tot een abnormale hoogte geen noodzaak opleverden om acuut medische hulp in te roepen.

6.2.5. Op grond van de tot bewijs gebezigde verklaringen van de aanvrager "Ik was op de hoogte van haar medicijngebruik en, globaal, van haar gezondheidstoestand", "Op 4 november 1983 heb ik haar tweemaal Inderal zien innemen" en "Het hartmiddel Inderal (...) heeft zij voortdurend ingenomen" heeft het Hof geredelijk kunnen aannemen dat de aanvrager wist dat zijn echtgenote [slachtoffer] "aan enige hartkwaal leed", ongeacht de aard en de ernst daarvan. Dat de uiterlijke tekenen van onwel bevinden en machteloosheid niet noopten tot het inroepen van medische hulp en daarvan ook geen heil van was te verwachten is wederom een redenering die niet oplevert een omstandigheid als onder 4.5 bedoeld."

9.5.3 *De vijfde herzieningsaanvraag*

In zijn arrest op de vijfde herzieningsaanvraag heeft de Hoge Raad, voor zover van belang, het volgende overwogen:

"6.4.1. De in de onderhavige aanvraag centraal staande stelling dat de ter terechtzitting van het Hof afgelegde verklaring van dr. Zeldenrust onjuist is omdat de oorzaak van de dood van [het slachtoffer] niet kan zijn gelegen in een combinatie van het gemeten alcoholpromillage en de gebruikte medicijnen, doch dat als meest waarschijnlijke doodsoorzaak acute hartstilstand moet worden aangemerkt, is bij eerdere aanvragen ook betrokken.

6.4.2. Ter ondersteuning van die stelling is bij de eerdere aanvragen een beroep gedaan op verschillende deskundigenoordelen betreffende de meest waarschijnlijke oorzaak van de dood van [het slachtoffer]. De Hoge Raad heeft, in het bijzonder ook in het arrest van 7 februari 1989 (samengevat onder 4.3) en zijn beschikking van 14 november 1995 (weergegeven in 4.5), overwogen dat de destijds aangevoerde omstandigheden geen novum opleveren. Naar de kern genomen houden de thans in het geding gebrachte deskundigenrapporten geen wezenlijk nieuwe feiten of omstandigheden van feitelijke aard in omtrent de doodsoorzaak. Integendeel, de aanvraag behelst ook thans weer een (nader) geargumenteed betoog dat de combinatie van alcohol en medicijnen naar alle waarschijnlijkheid niet de doodsoorzaak is geweest. En ook thans wordt daaraan de gevolgtrekking verbonden dat de bedoelde verklaring van dr. Zeldenrust niet juist of niet volledig is geweest. Die omstandigheden heeft de Hoge Raad reeds een en andermaal in beschouwing genomen en dienaangaande beslist dat zij geen novum vormen. Zij komen dus in zoverre ook thans niet als novum in aanmerking.

6.4.3. In dit verband zij nog het volgende benadrukt. Het Hof heeft blijkens hetgeen onder 3.3 is weergegeven de veroordeling van de aanvrager wegens moord niet enkel gegrond op de vaststelling "dat de dood van [het slachtoffer] medisch gezien zeer wel het gevolg kan zijn van de gecombineerde werking van de door [het slachtoffer] gebruikte medicijnen en de haar toegediende alcohol". Het heeft daartoe, tegen de achtergrond van al het beschikbare materiaal, de gebezigde bewijsmiddelen geselecteerd en in onderlinge samenhang gewaardeerd en heeft bij zijn conclusie dat de dood het redelijkerwijs te verwachten gevolg van de gedragingen van de aanvrager was in het bijzonder ook in aanmerking genomen, zakelijk weergegeven, dat [het slachtoffer] eerst relatief geruime tijd nadat de aanvrager had gezegd dat het een aflopende zaak was, is overleden, zodat de kans dat zich een acute hartdood heeft voorgedaan nog voordat de aan de aanvrager verweten gedragingen het beoogde effect konden hebben menselijkerwijs onwaarschijnlijk is te achten. Voorts heeft het Hof daarbij in aanmerking genomen dat de aanvrager aan [het slachtoffer], die aan een hartkwaal leed en wier bloeddruk tot abnormale hoogte (boven de 200 bovendruk) was opgelopen, medische hulp achterwege heeft gelaten en deze ook niet heeft ingeroepen toen deze hulp dringend geboden was, doch in plaats daarvan haar een mengsel van wijn, gin en Palmboomrum met een zeer hoog alcoholpercentage te drinken heeft gegeven. Omtrent die bedoelde andere aspecten, welke een wezenlijk onderdeel uitmaken van de gronden waarop het Hof de veroordeling heeft gebaseerd, houdt de aanvraag niets in, zoals ook de eerdere aanvragen daaraan zijn voorbijgegaan. De constatering dat het Hof bij de veroordeling van de aanvrager zich voor het, aan de rechter voorbehouden, oordeel omtrent het rechtens vereiste causaal verband heeft gebaseerd op het gehele complex van feiten en omstandigheden, waaronder al het opzettelijk handelen en nalaten van de aanvrager, brengt mee dat het oordeel van deskundigen,

voorzover dat inhoudt dat het naar medisch inzicht hoogst onwaarschijnlijk is dat de dood is veroorzaakt door (enkel) de combinatie van alcohol en medicijnen, niet zonder meer het ernstig vermoeden kan wekken dat de aanvrager zou zijn vrijgesproken.

6.4.4. Voorts moet worden bedacht dat het gewraakte oordeel van dr. Zeldenrust, zoals daarvan uit zijn ter terechtzitting bij het Hof afgelegde verklaring blijkt, niet inhoudt dat hij ten aanzien van de doodsoorzaak de combinatie van alcohol en medicijnen in een door hem uitgedrukte specifieke mate waarschijnlijk en een spontane hartstilstand niet waarschijnlijk acht, doch alleen dat hij in de gegeven omstandigheden de waarschijnlijkheid van deze laatste oorzaak "geringer" acht dan de combinatie van alcohol en medicijnen, terwijl hij in deze verklaring, zoals ook in het zich in het dossier bevindende sectieverslag van zijn hand, alsmede drs. Van der Ark in zijn rapport (bewijsmiddel 11) slechts het oog hebben op een mogelijke doodsoorzaak. Gelet daarop en in aanmerking genomen het onder 6.4.3 geschetste samenstel van feiten en omstandigheden welke het Hof aan zijn oordeel heeft ten grondslag gelegd, is, anders dan in de aanvraag wordt verondersteld, niet hoogst aannemelijk dat de veroordeling uitsluitend of in doorslaggevende mate berust op de verklaring van dr. Zeldenrust. Het ligt immers voor de hand aan te nemen dat het Hof binnen het complex van handelen en nalaten van de aanvrager in samenhang met de mede bewezenverklarde omstandigheden a, b, d, en e in het bijzonder het onthouden van medische assistentie en het nalaten deze in te roepen waar deze onmiskenbaar dringend geboden was, relatief zwaar heeft laten wegen.

(...)

6.5. Uit het vorenstaande vloeit voort dat de deskundigenoordelen die bij de aanvraag zijn overgelegd - voorzover zij naar hun inhoud in wezen niet reeds bij eerdere aanvragen aan de orde zijn gesteld en zijn beoordeeld - niet betreffen nieuwe feiten of omstandigheden van feitelijke aard, zodat, nu van bijzondere omstandigheden als bedoeld in 6.1 geen sprake is, zij niet als een novum kunnen gelden."

9.5.4 De zesde herzieningsaanvraag

Net als in het onderhavige verzoek werd in de zesde herzieningsaanvraag - naast het feit dat daarin een beroep werd gedaan op nieuwe informatie over de doodsoorzaak van [slachtoffer] - de conclusie van het hof aangevochten dat [aanvrager] nalatig is geweest door het onthouden van medische assistentie en het nalaten deze in te roepen terwijl deze dringend geboden was en werd daarnaast gesteld dat de combinatie van alcohol en medicijnen geen oorzaak kan zijn geweest van het overlijden van [slachtoffer]. Zo bezien deed zich daar niet meer een situatie zoals hierboven onder 6.4.3 door de Hoge Raad bij de vijfde herzieningsaanvraag is overwogen voor, in die zin dat de aanvraag geen betrekking had op de "andere aspecten" die een wezenlijk onderdeel uitmaken van de gronden waarop het Hof de veroordeling heeft gebaseerd.

De Hoge Raad overwoog in zijn arrest op de zesde herzieningsaanvraag, voor zover van belang, het volgende:

"6.3.1. Onderdeel II van de aanvrage betreft het oordeel van het Hof dat de aanvrager het slachtoffer medische assistentie heeft onthouden en heeft nagelaten deze in te roepen, terwijl deze onmiskenbaar en dringend geboden was. Bedoeld is kennelijk te betogen dat thans moet worden aangenomen dat het causale verband tussen dat nalaten en de dood van het slachtoffer niet heeft bestaan.

6.3.2. De aanvrage richt zich in dat verband meer in het bijzonder op de in de bewezenverklaring genoemde omstandigheden - waarvan de aanvrager volgens die bewezenverklaring wetenschap had - te weten:

"a. dat zij een of meer medicijnen welk(e) in combinatie met alcohol schadelijk kon(den) zijn voor haar gezondheid had ingenomen,

en

b. dat zij aan enige hartkwaal leed

en

- d. dat zij uiterlijke tekenen van lichamelijk onwel bevinden en/of machteloosheid (zweten/pijn in haar benen) vertoonde
en
e. dat haar bloeddruk was opgelopen tot een abnormale hoogte (boven de 200 bovendruk)".

6.3.3. Het Hof heeft naar aanleiding van een gevoerd verweer aan het causale verband tussen (onder meer) genoemd nalaten van de aanvrager een afzonderlijke bewijsoverweging gewijd. De door het Hof meer in het bijzonder ten aanzien van dat nalaten vastgestelde toedracht kan, zoals in de conclusie van de Advocaat-Generaal onder 48 is uiteengezet, als volgt worden samengevat:

- de aanvrager was bij [slachtoffer] in dienst als verzorger en verpleger en is niet haar gehuwd;
- de aanvrager was op de hoogte van haar medicijngebruik, waaronder aldus de aanvrager drie maal daags Inderal voor haar hart, en, globaal van haar gezondheidstoestand, en het was hem bekend dat zij medicijnen gebruikte die in combinatie met alcohol een nadelige uitwerking konden hebben;
- de aanvrager heeft op 4 november 1983 omstreeks 22.15 uur bij [slachtoffer] een - naar zijn zeggen - "ontstellend hoge" bloeddruk gemeten boven de 220 bovendruk en heeft omstreeks 22.40 uur tegen zijn aanwezige vriend gezegd "Ik heb zojuist haar bloeddruk opgenomen en die is abnormaal hoog. Ik denk dat het een aflopende zaak is" en, nadat hij weer naar de slaapkamer van [slachtoffer] - die in béd. lag - was geweest, "Ik zal haar nog een flinke slok geven";
- de aanvrager heeft haar vervolgens - terwijl zij iets transpirerend op de rand van het bed zat en zelf paracetamol nam tegen de pijn in haar voeten - het mengsel met wijn, gin en palmboomrum gegeven en vervolgens tegen zijn aanwezige vriend gezegd "Het loopt af. Het gaat mis.";
- de aanvrager heeft zijn aanwezige vriend na enkele minuten geroepen en zei: "Ik denk dat het nu afgelopen is" en tussen het moment waarop de aanvrager een hoge bloeddruk constateerde en hij zei dat zij was overleden zijn ongeveer drie kwartier verstreken;
- de aanvrager heeft omstreeks 22.30 uur telefonisch met de huisgenoot van zijn aanwezige vriend gesproken en op haar vraag of hij er geen dokter bij moest halen, heeft hij geantwoord dat een dokter weinig kon doen en het alleen maar een paar uur kon rekken;
- de aanvrager heeft de dokter pas gewaarschuwd op 5 november 1983 om 00.30 uur, enige tijd nadat [slachtoffer] volgens de aanvrager was overleden;
- de huisarts Van der Plas arriveerde omstreeks 00.45 uur en constateerde dat [slachtoffer] was overleden, naar zijn schatting minder dan een half uur daarvoor.

6.3.4. De in dit onderdeel van de aanvraag ontwikkelde gedachtegang komt erop neer dat op grond van bij de aanvraag overgelegde medische deskundigenberichten moet worden aangenomen dat voor de aanvrager destijds niet voorzienbaar was en hij dus niet behoefde te begrijpen dat medische hulp dringend geboden was.

Bij de beoordeling van het causaal verband tussen het opzettelijk nalaten van de aanvrager en de dood van het slachtoffer - de vraag dus of de dood van het slachtoffer redelijkerwijs ook aan dit opzettelijke nalaten van de aanvrager kan worden toegerekend - is echter niet beslissend of voor de aanvrager op grond van de onder a, b, d en e genoemde omstandigheden voorzienbaar was, dan wel dat hij had moeten begrijpen dat medische hulp dringend noodzakelijk was, maar komt het erop aan of de aanvrager daadwerkelijk heeft begrepen dat die hulp was geboden. Het oordeel van het Hof dat dat laatste het geval was, heeft het niet alleen gegrond op de, uit de bewijsmiddelen blijkende, wetenschap die de aanvrager had van de onder a, b, d, en e genoemde omstandigheden. Het Hof heeft immers ook vastgesteld dat de aanvrager geruime tijd voor het tijdstip van overlijden tegen [betrokkene 1] en diens vriendin had gezegd dat het een "aflopende zaak was" en dat het "mis" ging. Voorts heeft het Hof vastgesteld dat de aanvrager op de vraag van de vriendin of er geen dokter bijgehaald moest worden, heeft geantwoord dat de dokter weinig anders kon doen dan tijd rekken.

6.3.5. Tegen de achtergrond van hetgeen hiervoor onder 6.3.4 is overwogen, levert hetgeen in de aanvraag ten aanzien van de genoemde omstandigheden a, b, d en e wordt betoogd geen novum op. De aanvraag behelst in dit opzicht geen omstandigheden van feitelijke aard die niet aan het Hof bekend waren dan wel met die aan het Hof bekende feiten onverenigbaar zijn.
(...)

6.3.7. Ook hetgeen in onderdeel II van de aanvraag wordt aangevoerd, kan dus niet als novum worden aangemerkt."

9.5.5 Met betrekking tot de stelling dat de combinatie van alcohol en medicijnen geen oorzaak kan zijn geweest van het overlijden van [slachtoffer] (omdat deze combinatie niet dodelijk zou zijn), overwoog de Hoge Raad nog als volgt:

“6.4.1. Met betrekking tot onderdeel III van de aanvraag wordt met een beroep op een rapport van toxicoloog dr. K. Lusthof van 7 maart 2005 en een rapport van 31 december 2003 van prof. D.J. Pounder aangevoerd dat het slachtoffer niet is overleden als gevolg van de combinatie van alcohol en promethazine.

6.4.2. Genoemde rapporten berusten niet op feiten en omstandigheden die destijds niet aan het Hof bekend waren. Bovendien is genoemde stelling reeds in eerdere, ongegrond bevonden herzieningsverzoeken betrokken. Dienaangaande heeft de Hoge Raad in zijn arrest van 30 september 2003 geoordeeld (rov 6.4.3. laatste alinea):

“De constatering dat het Hof bij de veroordeling van de aanvrager zich voor het, aan de rechter voorbehouden, oordeel omtrent het rechtens vereiste causaal verband heeft gebaseerd op het gehele complex van feiten en omstandigheden, waaronder al het opzettelijk handelen en nalaten van de aanvrager, brengt mee dat het oordeel van deskundigen, voorzover dat inhoudt dat het naar medisch inzicht hoogst onwaarschijnlijk is dat de dood is veroorzaakt door (enkel) de combinatie van alcohol en medicijnen, niet zonder meer het ernstig vermoeden kan wekken dat de aanvrager zou zijn vrijgesproken.”

6.4.3. Overigens verdient opmerking dat uit genoemde rapporten, anders dan namens de aanvrager bij de mondelinge toelichting van de aanvraag is betoogd, niet volgt dat de mogelijkheid van vergiftiging door alcohol en medicijnen geheel moet worden uitgesloten. Bovendien past ook in dit verband de kanttekening dat uit het rapport van dr. Lusthof kan worden afgeleid dat hij de mogelijkheid dat de toegediende alcohol en medicijnen eventueel opgetreden haritmestoonissen hebben verergerd, niet uitsluit.

6.4.4. Ook onderdeel III van de aanvraag bevat dus geen novum.”

9.5.6 *De zevende herzieningsaanvraag*

In de zevende herzieningsaanvraag werd naast de stelling dat er geen sprake is geweest van een niet-natuurlijk overlijden van [slachtoffer] wederom betoogd dat - voor zover hier van belang - het voor [aanvrager] destijds niet voorzienbaar was dat medische hulp dringend geboden was. De Hoge Raad overwoog in dit arrest, voor zover van belang, het volgende:

“8.1.1. In het derde onderdeel van de aanvraag wordt met een beroep op voornoemde deskundigenrapporten aangevoerd dat voor de aanvrager destijds niet voorzienbaar was, en hij dus niet behoefde te begrijpen, dat medische hulp dringend geboden was.

8.1.2. Voornoemde stelling is reeds in het zesde, ongegrond bevonden, herzieningsverzoek betrokken. Dienaangaande heeft de Hoge Raad in zijn arrest van 19 december 2006 overwogen dat bij de beoordeling van het causaal verband tussen het opzettelijk nalaten van de aanvrager en de dood van [slachtoffer] - de vraag dus of de dood van [slachtoffer] redelijkerwijs ook aan dit opzettelijke nalaten van de aanvrager kan worden toegerekend - niet beslissend is of de aanvrager had moeten begrijpen dat medische hulp dringend noodzakelijk was, maar dat het erop aankomt of de aanvrager daadwerkelijk heeft begrepen dat die hulp was geboden. Het oordeel van het Hof dat dat laatste het geval was, heeft het niet alleen gegrond op de, uit de bewijsmiddelen blijkende, wetenschap die de aanvrager had van de fragiele gezondheidstoestand van [slachtoffer], van de uiterlijke tekenen van lichamelijk onwel bevinden die zij vertoonde, van haar sterk opgelopen bloeddruk en van het feit dat zij medicijnen die in combinatie met alcohol schadelijk konden zijn, had ingenomen. Het Hof heeft immers ook vastgesteld dat de aanvrager geruime tijd voor het tijdstip van overlijden tegen de getuigen [betrokkene 1] en [betrokkene 2] had gezegd dat het een “aflopende zaak was” en dat het “mis” ging. Voorts heeft het Hof vastgesteld dat de aanvrager op de vraag van [betrokkene 2] of er geen dokter bij gehaald moest worden, heeft geantwoord dat de dokter weinig anders kon doen dan tijd rekken.”

9.6 *Beoordeling van de gronden 1 en 5 van het huidige verzoek*

9.6.1 De noodzaak tot inroepen van medische hulp

- 9.6.2 Nog daargelaten dat wat betreft de overgelegde rapportage van dr. P. Giesen van 24 februari 2020, gelet op het arrest van de Hoge Raad van 26 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:736 (rov. 4.3.4), kan worden betwijfeld of deze rapportage als nieuw deskundigeninzicht is aan te merken, meen ik dat de in de rapporten neergelegde bevindingen en conclusies, voor zover deze betrekking hebben op de noodzaak tot het (acuut) inroepen van medische hulp, niet kunnen worden aangemerkt als een gegeven in de zin van art. 457, eerste lid aanhef en onder c, Sv.

Er wordt immers voorbijgezien aan hetgeen de Hoge Raad in zijn arrest op de zesde herzieningsaanvraag over het causaal verband tussen het opzettelijk nalaten van [aanvrager] en de dood van [slachtoffer] overwoog, zoals hiervoor onder 6.3.4 is weergegeven. Het is niet beslissend of voor [aanvrager] op grond van de in de bewezenverklaring onder a, b, d en e genoemde omstandigheden voorzienbaar was, dan wel dat hij had moeten begrijpen dat medische hulp dringend noodzakelijk was, maar het komt erop aan of [aanvrager] daadwerkelijk heeft begrepen dat die hulp was geboden. In dat verband verwijs ik naar de hierboven geciteerde passage uit de zevende herzieningsaanvraag:

“8.1.2. (...) Het oordeel van het Hof dat dat laatste het geval was, heeft het niet alleen gegrond op de, uit de bewijsmiddelen blijkende, wetenschap die de aanvrager had van de fragiele gezondheidstoestand van [slachtoffer], van de uiterlijke tekenen van lichamelijk onwel bevinden die zij vertoonde, van haar sterk opgelopen bloeddruk en van het feit dat zij medicijnen die in combinatie met alcohol schadelijk konden zijn, had ingenomen. Het Hof heeft immers ook vastgesteld dat de aanvrager geruime tijd voor het tijdstip van overlijden tegen de getuigen [betrokkene 1] en [betrokkene 2] had gezegd dat het een "aflopende zaak was" en dat het "mis" ging. Voorts heeft het Hof vastgesteld dat de aanvrager op de vraag van [betrokkene 2] of er geen dokter bij gehaald moest worden, heeft geantwoord dat de dokter weinig anders kon doen dan tijd rekken.”

- 9.6.3 De bevindingen in beide thans overgelegde rapporten - waarbij het onderhavige verzoek in het bijzonder is toegespitst op de onder d bewezenverklaarde omstandigheid (vertoonde uiterlijke tekenen van lichamelijk onwelbevinden en/of machteloosheid (zweten/pijn in haar benen) - houden géén omstandigheden van feitelijke aard in die onverenigbaar zijn met de feiten die het hof ten grondslag heeft gelegd aan zijn oordeel dat [aanvrager] daadwerkelijk heeft begrepen dat medische hulp geboden was.⁶ Hetzelfde geldt voor zover in het verzoek - mede op basis van informatie uit de notitie van dr. H.M. Laane van 24 juli 2022 (productie 11) - onder het hoofdje “X. Implicaties nieuwe gegevens voor bewezenverklaring” de in de bewezenverklaring onder b, d en e genoemde omstandigheden worden betwist, waarbij ik nog opmerk dat de in die notitie genoemde informatie grotendeels reeds aan het hof bekend was.
- 9.6.4 (Medische) verklaringen omtrent de aangetroffen alcohol en geneesmiddelen
- 9.6.5 Wat betreft de in het rapport van Uges neergelegde conclusie dat noch de gevonden BAG alleen, noch in combinatie met de genoemde geneesmiddelen, de dood van [slachtoffer] kan verklaren en er geen enkele reden of aanwijzing is om een toxicologische of farmacologisch

⁶ De hiervoor geciteerde overwegingen uit de beschikking op de vierde herzieningsaanvraag houden in dat de omstandigheid dat de uiterlijke tekenen van onwel bevinden en machteloosheid niet noopten tot het inroepen van medische hulp en daarvan ook geen heil van was te verwachten (wederom) een redenering is die niet oplevert een omstandigheid als bedoeld in art. 457 (oud) Sv.

verband te leggen tussen gevonden lichaamsvreemde stoffen en haar overlijden, verwijs ik naar hetgeen de Hoge Raad in de zesde aanvraag onder 6.4.2 (tweede zinsnede) heeft overwogen:

6.4.2. Genoemde rapporten berusten niet op feiten en omstandigheden die destijds niet aan het Hof bekend waren. Bovendien is genoemde stelling reeds in eerdere, ongegrond bevonden herzieningsverzoeken betrokken. Dienaangaande heeft de Hoge Raad in zijn arrest van 30 september 2003 geoordeeld (rov 6.4.3. laatste alinea):

"De constatering dat het Hof bij de veroordeling van de aanvrager zich voor het, aan de rechter voorbehouden, oordeel omtrent het rechtens vereiste causaal verband heeft gebaseerd op het gehele complex van feiten en omstandigheden, waaronder al het opzettelijk handelen en nalaten van de aanvrager, brengt mee dat het oordeel van deskundigen, voorzover dat inhoudt dat het naar medisch inzicht hoogst onwaarschijnlijk is dat de dood is veroorzaakt door (enkel) de combinatie van alcohol en medicijnen, niet zonder meer het ernstig vermoeden kan wekken dat de aanvrager zou zijn vrijgesproken."

9.6.6 Ook dit onderdeel van het verzoek bevat dus geen novum.

9.6.7 Voor zover de in het rapport van Uges op basis van de stukken in het dossier getrokken conclusie dat een natuurlijke (hart)dood vrij acuut *lijkt* te zijn ingetreden en om die reden het acuut inroepen van medische interventie niet geïndiceerd is, nog zo moet worden begrepen dat het tijdig inschakelen van medische hulp geen effect zou hebben gehad, stuit dit af op hetgeen de Hoge Raad in zijn arrest op de zevende herzieningsaanvraag onder 8.2.1 en 8.2.2 heeft overwogen. Ik citeer uit rov. 8.2.2 de kernpassage op dit punt:

"8.2.2. Ook deze bevindingen kunnen niet als een gegeven als in art. 457 Sv bedoeld worden aangemerkt, nu het Hof heeft vastgesteld dat de aanvrager in een vroeg stadium - dus reeds voordat onmiddellijke en adequate reanimatie was aangewezen - begreep dat medische hulp dringend geboden was, maar heeft nagelaten deze hulp in te schakelen. Het Hof heeft immers, blijkens hetgeen onder 3.3 is weergegeven, vastgesteld dat [slachtoffer] "niet plotseling en onaangekondigd [is] overleden maar ongeveer drie kwartier of meer nadat verdachte op 4 november 1983 omstreeks 22.30 uur tegen [betrokkene 1] en, bij een telefoongesprek, [betrokkene 2] had gezegd dat het volgens hem een aflopende zaak was, terwijl verdachte in die tussenliggende periode niet getracht heeft, hoewel dat zonneklaar geboden was, doktershulp in te roepen maar wel een mengsel van wijn, gin en palmboomrum met een zeer hoog alcoholpercentage aan [slachtoffer] te drinken heeft gegeven."

9.7 *Tussenconclusie*

De hierboven behandelde aangedragen herzieningsgronden, dat

1. Het "vergiftiging-scenario" waarvan het hof in de bewijsconstructie is uitgegaan naar huidig wetenschappelijk inzicht onmogelijk zou zijn, in die zin dat de door [aanvrager] toegediende soep en alcohol nimmer tot vergiftiging en daarmee het overlijden van [slachtoffer] hadden kunnen leiden
en

5. De vermeende dringende en geboden hulpverlening niet geïndiceerd was en beslist niet als dringend en geboden kenbaar is geweest voor [aanvrager]

kunnen niet als novum worden aangemerkt.

10. *Ad 4. Een natuurlijk overlijden*

10.1 In het verzoek wordt met een beroep op voornoemde rapportage van dr. P. Giesen van 24 februari 2020 de stelling ingenomen dat sprake is van een natuurlijk overlijden, namelijk een hartinfarct waarbij een ritmestoornis het meest waarschijnlijk is.

10.1.1 *De rapportage van dr. P. Giesen van 24 februari 2020*

10.1.2 Zoals hiervoor bij de bespreking van de vijfde herzieningsgrond reeds aan de orde kwam, houdt dit rapport als antwoord op de vraag of Giesen nog overige voor de casus relevante opmerkingen heeft in dat [slachtoffer] “dus” stierf aan de gevolgen van een hartinfarct, waarbij een ritmestoornis het meest waarschijnlijk is. Daarbij zou de ontwikkeling van het hartinfarct met a-specifieke klachten zijn verlopen.

10.2 *De eerdere aanvragen op dit punt*

10.2.1 De stelling dat er bij [slachtoffer] (waarschijnlijk) sprake is geweest van een natuurlijk overlijden is in de eerdere herzieningsprocedures veelvuldig aan de orde gekomen. Ik wijs onder meer op de eerste, derde, vijfde, zesde en zevende herzieningsaanvragen. In die aanvragen werden met een beroep op verschillende deskundigenrapporten diverse aan het hart gerelateerde doodsoorzaken genoemd. Van een novum was steeds geen sprake. Voor de beoordeling van onderhavige herzieningsgrond is het volgende van belang.

10.2.2 Het arrest op de zesde herzieningsaanvraag - waarbij een beroep werd gedaan op een in het kader van die aanvraag uitgevoerd pathologisch onderzoek - houdt, voor zover van belang, in:

“6.1.3. De aanvraag is in alle onderdelen toegespitst op het causale verband tussen de dood van het slachtoffer en het bewezenverklaarde handelen en nalaten van de aanvrager. Het Hof heeft dat causale verband aanwezig geacht.

Het heeft geoordeeld dat de dood van het slachtoffer het redelijkerwijs te verwachten gevolg van die bewezenverklaarde gedragingen was en dus als zodanig aan de aanvrager moet worden toegerekend.

De precieze doodsoorzaak van het slachtoffer is door het Hof niet vastgesteld. De tot het bewijs gebezigde verklaringen van de deskundigen dr. Zeldenrust en drs. Van der Ark behelzen slechts beschouwingen over een mogelijke doodsoorzaak.

Ook de bewezenverklaring houdt niet in waaraan het slachtoffer precies is overleden. Die bewezenverklaring behelst een complex van handelen en nalaten van de aanvrager dat tot de dood van het slachtoffer heeft geleid. Waaraan het slachtoffer uiteindelijk, medisch gezien, is overleden, is tegen de achtergrond van de bewezenverklaring dan ook niet beslissend voor de beantwoording van de vraag of de dood redelijkerwijs aan de aanvrager moet worden toegerekend.

6.2.1 Onderdeel I van de aanvraag betreft het resultaat van een microscopische herbeoordeling verricht door de pathologen prof.dr. J.W.M. Niessen en dr. R. Visser van preparaten van twee stukjes hartspier van het slachtoffer die door het NFI zijn bewaard. De rapportages van dr. Visser van 24 februari 2005 en 7 juli 2005 zijn als producties 2 en 5 bij de aanvraag gevoegd. Voorts wordt in de aanvraag op dit punt nog verwezen naar een brief van 28 mei 2005 van de cardioloog dr. R.W. Koster, die als productie 4 bij de aanvraag is overgelegd.

6.2.2. Een aan het Hof destijds niet bekend gegeven is het aantreffen door prof.dr. Niessen van "een microscopisch klein gebied met recent weefselversterf" hetgeen volgens de rapportage van 24 februari 2005 wijst op een recente situatie met plaatselijk tekort aan zuurstof. Het is, aldus genoemde rapportage: "mogelijk, maar niet zeker dat dit kleine gebied met hartweefselversterf (infarctering) door hartritmestoornissen een rol heeft gespeeld t.a.v. de oorzaak van het intreden van de dood".

6.2.3. In de aanvraag (3.1. onder 10 op blz. 11) wordt ten aanzien van de bevindingen van genoemde deskundigen gesteld dat zij "de objectieve conclusie wettigen dat [slachtoffer] destijds

is overleden aan hartritmestoornissen ten gevolge van een infarct". Dat kan evenwel niet zonder meer uit die bevindingen volgen.

(...)

6.2.4. Bij de mondelinge toelichting van de aanvraag is nog overgelegd een nadere brief van dr. Visser van 24 augustus 2006, waarin hij zijn bevindingen heeft vergeleken met de sectiebevindingen van dr. Zeldenrust. Dr. Visser komt daarin tot de slotsom dat het op grond van de thans bekende gegevens eerder "waarschijnlijk" dan "mogelijk" is dat het slachtoffer is overleden door fataal verlopen hartritmestoornissen.

De omstandigheid dat door het nieuw bekend geworden gegeven de kans dat het slachtoffer is overleden ten gevolge van hartritmestoornissen groter zou moeten worden geacht dan destijds door het Hof is aangenomen, brengt evenwel niet mee dat dat nieuwe gegeven als novum kan gelden. Zoals hiervoor onder 6.1.3 is vooropgesteld heeft het Hof geoordeeld dat de dood van het slachtoffer het redelijkerwijs te verwachten gevolg was van het bewezenverklaarde complex van gedragingen van de aanvrager en dat die dood daarom aan hem moet worden toegerekend. Het Hof heeft in het verband van die causaliteit niet vastgesteld en dus ook niet beslissend geacht waaraan het slachtoffer, medisch gezien, uiteindelijk is overleden.

De tot het bewijs gebezigde verklaring van dr. Zeldenrust houdt wat dat betreft in dat de doodsoorzaak een acute vergiftiging door alcohol kan zijn geweest waarbij mogelijk aan de conditie van het slachtoffer en de toestand van haar hart betekenis toekomt.

Het thans bekend geworden gegeven zou voor het Hof aanleiding hebben kunnen zijn om wat betreft de uiteindelijke doodsoorzaak aan de toestand van het hart, meer in het bijzonder aan de mogelijkheid van hartritmestoornissen, relatief meer gewicht toe te kennen dan door dr. Zeldenrust kennelijk is gedaan. Het oordeel van het Hof dat de dood van het slachtoffer aan de aanvrager moet worden toegerekend, wordt echter door het nieuwe gegeven niet aangetast. In dit verband verdient nog opmerking dat in de thans overgelegde NFI-rapporten van dr. Visser en de toxicoloog dr. Lusthof uitdrukkelijk wordt gewezen op de mogelijkheid dat - zo van hartritmestoornissen sprake is geweest - de toegediende alcohol en medicijnen daarop indirect van invloed zijn geweest.

6.2.5. Het eerste onderdeel van de aanvraag behelst dus geen novum."

10.2.3 In het arrest op de *zevende herzieningsaanvraag* oordeelde de Hoge Raad ten aanzien van het tweede onderdeel van de aanvraag dat inhield dat er geen sprake is geweest van een niet-natuurlijk overlijden van [slachtoffer], maar van een acute hartdood, dat het aangevoerde geen ernstig vermoeden kan wekken in de zin van art. 457 Sv, nu het aangevoerde naar de kern bezien neerkomt op een herhaling van in eerdere herzieningsaanvragen naar voren gebrachte informatie waarvoor geldt hetgeen de Hoge Raad in zijn arrest op de zesde herzieningsaanvraag heeft overwogen. Daarbij wordt door de Hoge Raad verwezen naar zijn eerdere overwegingen die hiervoor onder 6.2.4 en 6.3.4 zijn weergegeven.

10.2.4 *Beoordeling van grond 4 van het huidige verzoek*

10.2.5 Allereerst verwijs ik naar wat ik hiervoor heb overwogen over de vraag of de overgelegde rapportage wel als een nieuw deskundigeninzicht is aan te merken. Wat opvalt aan de rapportage is voorts dat bij de vragen die betrekking hebben op de noodzaak van (acuut) medisch ingrijpen en de vragen die betrekking hebben op de onder b, d en e bewezenverklaarde omstandigheden, wordt uitgegaan van een hartinfarct als doodsoorzaak. Of bij de in het rapport opgenomen conclusie dat [slachtoffer] "dus" stierf aan de gevolgen van een hartinfarct, waarbij een ritmestoornis het meest waarschijnlijk is en de ontwikkeling van het hartinfarct verliep met aspecifieke klachten, sprake is van een nieuw deskundigeninzicht (over al bekende feiten) valt dus te bezien.

10.2.6 Los hiervan kan het aangevoerde, gelet op rov. 6.2.4 en 6.3.4 uit het arrest op de zesde herzieningsaanvraag, zoals hiervoor weergegeven, niet een ernstig vermoeden in de zin van art. 457 Sv wekken.

10.3 *Tussenconclusie*

De hierboven behandelde aangedragen herzieningsgrond, dat:

4. Er bij [slachtoffer] sprake is van een natuurlijk overlijden, te weten een hartinfarct waarbij een ritmestoornis het meest waarschijnlijk is

levert geen novum op.

10.4 *Ad 2 en 3. De onmogelijkheid van het toegediend zijn van Palmboomrum met een hoog alcoholpercentage*

10.5 *De aangevoerde informatie*

10.5.1 In zijn hiervoor genoemde notitie betoogt Dr. Laane ter onderbouwing van de onjuistheid van de alcoholinname met een beroep op de bevindingen in het rapport van KNO-arts J. van Borden van 25 februari 2020 (productie 13) dat als de door het hof veronderstelde hoeveelheden alcohol zouden zijn genuttigd er slijmvliesbeschadigingen van mond, keel, slokdarm en maag ontstaan, terwijl dergelijke beschadigingen bij de sectie niet zijn gevonden: de slijmvliezen waren gaaf. Uit het door dhr. E.E.M. Levens verrichte onderzoek naar de productie van Mariënborg rum ("Palmboomrum"), zoals neergelegd in productie 15, leidt Dr. Laane voorts af dat Surinaamse Palmboomrum van 90% vanaf eind zeventiger jaren niet meer geproduceerd werd, omdat de alcoholfabriek (op het terrein van de suikerplantage Mariënborg) eind zeventiger jaren gesloten was.

In het verzoek wordt een beroep gedaan op de bevindingen en conclusies in genoemde rapporten. Daarom geef ik hier eerst de samengevatte inhoud van deze rapporten weer.

10.5.2 *Het rapport van KNO-arts J. van Borden van 25 februari 2020*

10.5.3 Dit rapport betreft een expertiserapport naar aanleiding van vragen van Dr. Laane over de schadelijkheid van alcohol in de mond-, keelholte, slokdarm en maag. In dit rapport geeft Van Borden antwoord op een tweetal vragen, te weten:

- 1) Wat zijn de effecten op respectievelijk de mondholte, de keelholte en de slokdarm als een 72-jarige vrouw, bekend met de gezondheidssituatie, beschreven in de specialistenbrief van haar toenmalige internist Dr. P. Stevens, als zij grotere hoeveelheden sterke drank inneemt, gespecificeerd met een glas (palmboom) rum met een sterkte van 90%, gin van 40% en witte wijn (9,5%)? Daarbij merkt de vraagsteller op dat het gaat om een glas van het type waterglas met inhoud van 300 ml en wordt verzocht uit te gaan van het drinken van 200 cc met gemiddelde sterkte van 46,5%.
- 2) Acht u het aannemelijk dat deze 72-jarige vrouw deze hoeveelheid met deze sterkte zonder schade op haar slijmvliezen kan nuttigen en zo niet wat zijn dan de mogelijke effecten van dit mengsel op de slijmvliezen?

10.5.4 Het rapport houdt ten aanzien van de eerste vraag onder meer de conclusie in dat bij inname van een hoeveelheid van 200cc met een sterkte van 46,5% alcohol dit tot schade aan de slijmvliezen zou moeten lijden, niet alleen van mond en keel, maar ook aan de slokdarm en

de maag. Nu het sectierapport inhoudt dat de slijmvliezen van mondholte, keel, slokdarm en maag gaaf zijn kan daaruit volgens Van Borden de conclusie worden getrokken dat de hoeveelheden ingenomen alcohol alsmede de sterkte aanzienlijk lager geweest moeten zijn en dat de inname over langere tijdperiode moet hebben plaatsgevonden. Verder wordt opgemerkt dat bij hogere concentraties ($\geq 20\%$) in combinatie met grotere hoeveelheden pijn in mond en keel ontstaat en wordt nog genoemd dat in de onderhavige casus de alcoholconcentraties hoger liggen dan 20% .

Ten aanzien van de tweede vraag houdt het rapport in dat deze vraag deels al bij de eerste vraag is beantwoord. Er wordt in herinnering gebracht dat er sprake is geweest van het nuttigen van a) (200 cc) soep met rum van 90% , waarbij uit alcoholberekeningen blijkt dat de alcoholsterkte van de soep (minimaal) $83 \times 90/200 = 37\%$ moet zijn geweest en b) een glas met 200 cc met gemiddelde sterkte van $46,5\%$. Volgens Van Borden zullen op basis van de hoeveelheid en sterkte van de alcohol in beide consumpties beschadigingen optreden van mond-en keelholte, slokdarm en maag.

Het rapport houdt als eindconclusie in dat indien bij de sectie geen beschadigingen door alcohol zijn aangetroffen de sterkte van de alcohol veel lager moet zijn geweest in de door Dr. Laane gerefereerde consumpties.

10.5.5 *Een door dhr. E.E.M. Levens verricht onderzoek naar de productie van Mariënborg-rum ("Palmboomrum")*

10.5.6 Dit verslag houdt een antwoord in op de vraag of er in Suriname in de periode 1982-1983 Palmboomrum van 90% werd gemaakt, bijv. in Mariënborg. Dhr. Levens is op verzoek van Dr. Laane naar Suriname gereisd om onderzoek te doen naar de productie van Mariënborg rum, indertijd ook wel "Palmboomrum" genoemd. Dhr. Levens komt tot de volgende bevindingen: de destilleerderij van Mariënborg rum werd in 1980 gesloten en produceerde vanaf 1980 geen Palmboomrum meer, de productie van rum kwam eerst in de tweede helft van de jaren tachtig weer op gang bij SAB en op een andere locatie en vanaf de negentiger jaren is er ook weer export van 'Palmboomrum' met verschillende alcoholpercentages. Het verzoek houdt in dat hiermee vaststaat dat de productie van Palmboom rum met een alcoholpercentage van 90% in 1983 al jaren was gestopt en daarmee zou dit onderzoek de conclusies van dr. Van der Borden staven, in die zin dat blijkt dat [aanvrager] nimmer 'Palmboomrum' met een alcoholpercentage van 90% kan hebben toegediend.

10.6 *De eerdere aanvragen*

10.6.1 De alcoholinname door [slachtoffer] op de avond van 4 november 1983 is ook in de *tweede herzieningsaanvraag* aan de orde gekomen. In die aanvraag werd de stelling ingenomen dat [aanvrager], met name voor wat betreft het [slachtoffer] laten drinken of aan haar toedienen van alcohol, zich niet kan hebben gedragen zoals het hof bewezen heeft geacht. Daarbij werd een beroep gedaan op door Dr. Laane gemaakte berekeningen, waaruit zou blijken dat de vastgestelde alcoholpercentages (door de Hoge Raad gelezen als: promillages) in het bloed en in de urine van [slachtoffer] (zijnde blijkens bewijsmiddel 12: $1,96\%$ in het bloed en $1,86\%$ in de urine) niet corresponderen met het door het hof bewezen geachte alcoholgebruik van [slachtoffer], hetwelk "aanzienlijk geringer moet zijn geweest, in quantiteit en/of in alcoholpercentages (door de Hoge Raad gelezen als: promillages) dan door het Hof bewezen is geacht".

Het arrest van de Hoge Raad van 7 februari 1989 houdt hierover het volgende in:

"5.2.1. Bij de beantwoording van de vraag of te dezen al dan niet sprake is van een omstandigheid als bedoeld in art. 457, eerste lid onder 2°, Sv kan geen betekenis worden gehecht aan de onder 3.1 sub III bedoelde berekeningen van Dr. Laane en de door hem daaruit gemaakte gevolgtrekking dat de vastgestelde alcoholpromillages in het bloed en in de urine van de overledene niet "corresponderen met het door het Hof bewezen geachte alcoholgebruik van de overledene", welk alcoholgebruik volgens hem "aanzienlijk geringer" zou zijn geweest "dan door het Hof bewezen geacht". Die gevolgtrekking kan reeds hierom niet als juist worden aanvaard, omdat het Hof - afgezien van evenbedoelde promillages - niet heeft vastgesteld, zelfs niet bij benadering, hoe groot de hoeveelheden waren van de alcoholhoudende dranken welke [slachtoffer] op de avond van 4 november 1983 heeft genuttigd. Immers, met betrekking tot evenbedoeld drankgebruik heeft het Hof slechts bewezenverklaard, dat zij (1) soep met daarin een hoeveelheid rum met een alcoholgehalte van ongeveer 90% en (2) een mengsel van wijn, rum met een alcoholgehalte van 90% en gin heeft genuttigd, terwijl de bewijsmiddelen met betrekking tot de kwanta van die alcoholica niets meer inhouden dan hetgeen [betrokkene 1] in zijn onder 5.1 sub b weergegeven verklaring heeft opgegeven, te weten: (ad 1) "een scheut" rum in de soep en (ad 2) "een scheut" rum in het mengsel, waarvan [slachtoffer] "een flinke slok" heeft genomen. De stukken van het geding boden aan Dr. Laane onvoldoende houvast om - zoals hij op bladzijde 25 van zijn rapport onder het hoofd "BEREKENING VERSIE VAN HET HOF" heeft gedaan - uit te gaan van "een hoeveelheid van 200 cc met een mengsel van 1/3 wijn van 9,5%, 1/3 rum van 90% en 1/3 gin van 40%".

Volgens de Hoge Raad was de ingenomen stelling dan ook onjuist.

10.6.2 *Beoordeling van gronden 2 en 3 van het huidige verzoek*

10.6.3 Voor de beoordeling van de hier aangevoerde onderhavige herzieningsgronden is allereerst van belang hetgeen de Hoge Raad hierboven al overwoog, namelijk dat het hof niet heeft vastgesteld, zelfs niet bij benadering, hoe groot de hoeveelheden waren van de alcoholhoudende dranken die [slachtoffer] op de avond van 4 november 1983 heeft genuttigd. Vervolgens is in het bijzonder ook de laatste zin van de geciteerde overweging uit het arrest van de Hoge Raad relevant. Hieruit blijkt dat Dr. Laane in zijn berekeningen is uitgegaan van een hoeveelheid van 200cc met een mengsel van 1/3 wijn van 9,5%, 1/3 rum van 90% en 1/3 gin van 40%.⁷ Volgens de Hoge Raad boden de stukken van het geding echter onvoldoende houvast om daarvan uit te gaan. Echter, in het hiervoor genoemde rapport van KNO-arts Van Borden worden - op verzoek van Dr. Laane - eveneens conclusies getrokken op basis van een hoeveelheid van 200cc met een sterkte van 46,5% (AEH: dat is het gemiddelde van 9,5%, 90% en 40%) en daarnaast 200cc soep met een alcoholsterkte van 37%. Het beroep op de bevindingen en conclusies in dit rapport deelt daarom hetzelfde lot als de eerdere aanvraag: de stukken van het geding bieden onvoldoende houvast om van dergelijke hoeveelheden uit te gaan.

10.6.4 Voor het door dhr. Levens verrichte onderzoek naar de productie van Palmboomrum geldt nog het volgende. Nog daargelaten dat genoemd onderzoek - dat terecht niet als zelfstandig deskundigenonderzoek wordt ingebracht - naar de kern genomen enkel dient ter staving van de conclusies in het rapport van Van Borden, is de enkele omstandigheid dat de productie van Palmboomrum in 1983 al jaren was gestopt niet onverenigbaar met het aan het hof bekende feit dat getuige [betrokkene 2] aan [aanvrager] een klein flesje rum met een alcoholpercentage van ongeveer 90% heeft meegegeven, welke rum [betrokkene 2] uit Suriname had meegenomen (bewijsmiddel 6). Daarbij neem ik in aanmerking dat rum in principe onbeperkt houdbaar is.

⁷ Dit rapport is bijgevoegd als productie II bij genoemde herzieningsaanvraag.

10.7 *Tussenconclusie*

De hierboven behandelde aangedragen herzieningsgronden, dat:

2. [aanvrager] geen alcohol van een extreem hoog percentage heeft toegediend aan [slachtoffer]
- en
3. [aanvrager] nimmer "Palmboomrum" met een alcoholpercentage van 90% kan hebben toegediend

leveren geen novum op.

11. **Conclusie**

12. De conclusie die uit het bovenstaande volgt is dat ten aanzien van alle door de verzoekers aangedragen gegevens geldt dat deze niet een novum in de zin van art. 457 lid 1 onder c Sv opleveren. In de kern is omtrent de strekking van deze gegevens al beslist door de Hoge Raad in het kader van de eerdere herzieningsaanvragen. Het opnieuw aandragen van die gegevens in een herzieningsprocedure is dus om die reden zinloos. Maar tevens geldt dat ook naar de inhoud beoordeeld deze gegevens niet het volgens de wet vereiste ernstige vermoeden opleveren dat deze, als het hof er destijds bij de berechting mee bekend zou zijn geweest, tot vrij spraak van [aanvrager] zouden hebben geleid.
- 12.1 Voor zover het verzoek verder nog inhoudt dat - afgezet tegen de zaak van de Pettense campingmoord - tot dusverre in de onderhavige zaak, waarin het ook zou gaan om twee valse bekentenissen (van de getuigen [betrokkene 2] en [betrokkene 1]), sprake is van een ongelijke benadering ten aanzien van het accepteren van een deskundigenrapport als novum als het gaat om een "valse bekentenis", merk ik het volgende op. Nog afgezien van het feit dat in de zaak van Pettense campingmoord - anders dan in het onderhavige verzoek - de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van de eerder afgelegde verklaringen werd betwist, is de bewijskracht van de verklaringen van [betrokkene 2] en [betrokkene 1] in de vierde en zevende herzieningsaanvraag vruchteloos aan de orde gesteld. In het arrest op de zevende herzieningsaanvraag oordeelde de Hoge Raad immers - onder meer - dat hetgeen prof. P.J. van Koppen in zijn rapportage van 4 mei 2017 over de totstandkoming van de belastende verklaringen van deze getuigen heeft opgemerkt niet eraan afdeed dat de andersluidende verklaringen die de getuigen later hebben afgelegd geen ernstig vermoeden wekken als bedoeld in art. 457 Sv.
- 12.2 Voor zover in het verzoek nog wordt gesteld dat zowel het hof als de Hoge Raad zich een oordeel en conclusies aanmatigen die louter betrekking hebben op het medisch terrein, terwijl noch bij het hof noch bij de Hoge Raad enige medische kennis bestaat en ook niet de moeite is getroost om op dit punt nader onderzoek te doen, wordt eraan voorbij gezien dat het in de onderhavige zaak uiteindelijk niet gaat om de medische causaliteit, maar om de juridische causaliteit. Voor de beantwoording van de vraag of de dood redelijkerwijs aan [aanvrager] kan worden toegerekend is, tegen de achtergrond van de bewezenverklaring, niet beslissend waaraan [slachtoffer] uiteindelijk, medisch gezien, is overleden. Over de juridische causaliteit hebben het hof en de Hoge Raad zich heel wel kunnen uitlaten.

- 12.3 Gelet op al het voorgaande zie ik in de onderhavige zaak geen reden voor het vorderen van herziening. Omdat de in het verzoek aangevoerde omstandigheden geen grond zouden kunnen opleveren voor het aannemen van een novum zie ik evenmin reden voor een nader onderzoek door de ACAS.

12 december 2023

Namens de Procureur-Generaal
bij de Hoge Raad der Nederlanden

A.E. Harteveld

AG